

БҰЙРЫҚ

ПРИКАЗ

31.12.2022 № 264

Астана қаласы

№

город Астана

**Прокуратура органдарында азаптаулар туралы қылмыстық істердің
сотқа дейінгі тергеп-тексерілуін ұйымдастыру туралы нұсқаулықты
бекіту туралы**

Азаптаулар туралы қылмыстық істер бойынша сотқа дейінгі тергеп-тексеруді тиісінше ұйымдастыру мақсатында «Прокуратура туралы» Қазақстан Республикасы Конституциялық заңының 9-бабының 15) тармақшасын басшылыққа алып, **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған Прокуратура органдарында азаптаулар туралы қылмыстық істердің сотқа дейінгі тергеп-тексерілуін ұйымдастыру туралы нұсқаулық бекітілсін.

2. Осы бұйрық Бас прокуратураның құрылымдық бөлімшелерінің, ведомстволарының, мекемелері мен білім беру ұйымының басшыларына, облыстардың, аудандардың прокурорларына және оларға теңестірілген прокурорларға жіберілсін.

3. Бұйрықтың орындалуын бақылау прокуратура органдарында сотқа дейінгі тергеп-тексеруді ұйымдастыру мәселелеріне жетекшілік ететін Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының орынбасарына жүктелсін.

4. Бұйрық оған қол қойылған күннен бастап күшіне енеді.

Қазақстан Республикасы
Бас Прокурор

Б. Асыллов

Қазақстан Республикасы

Бас Прокурорының

2022 жылғы «__» _____

№ _____

бұйрығымен бекітілген

**Прокуратура органдарында азаптаулар туралы қылмыстық
істерді сотқа дейінгі тергеп-тексеруді ұйымдастыру туралы
нұсқаулық**

1. Жалпы ережелер

1. Осы Нұсқаулық прокуратура органдарында азаптаулар туралы істерді сотқа дейінгі тергеп-тексеруді ұйымдастыруды регламенттейді.

2. Сотқа дейінгі тергеп-тексеру Қылмыстық-процестік кодексте (бұдан әрі – ҚПК) белгіленген тәртіпке сәйкес жүзеге асырылады.

3. Тергеу барысында тергеу және құжаттау практикасында Стамбул хаттамасын¹. білу және қолдану ұсынылады.

4. Азаптауларды тергеудің негізгі қағидаттары оның құзыреттілігі, бейтараптығы, тәуелсіздігі, жылдамдығы мен ұқыптылығы болып табылады (Стамбул хаттамасының 74-тармағы).

5. Тергеп-тексерудің мақсаты-азаптауларды қолдану жағдайларына қатысты фактілерді анықтау, азаптауларды қолданған адамдарды және осындай жағдайлар үшін жауаптыларды анықтау, кінәлілерді жауапқа тарту (қылмыстық және тәртіптік), осындай қылмысқа әкеп соққан себептер мен жағдайларды анықтау, сондай-ақ азаматтардың бұзылған құқықтарын қалпына келтіру, азаптаулар құрбандарына өтемақы төлеу жөнінде шаралар қабылдау заңнамада көзделген.

2. Сотқа дейінгі тергеп-тексеруді ұйымдастыру

6. Азаптаулар туралы арыз (хабарлама) алған не азаптауларды қолдану фактісін анықтаған прокурор ҚПК-нің 179-бабы 2-бөлігінің талаптарына сәйкес шұғыл тергеу әрекеттерін бір мезгілде жүргізе отырып, оны сотқа

¹ Азаптауларды және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын немесе ар-намысты корлайтын емдеу мен жазалау түрлерін тиімді тергеу және құжаттау жөніндегі нұсқаулық. Кәсіптік даярлық мәселелері бойынша жарияланымдар сериясы №8 / 1-басылым, 2004ж. және 2-басылым, 2022ж.

дейінгі тергеп-тексерулердің бірыңғай тізіліміне (бұдан әрі – СДТБТ) тіркеуін жүргізеді.

Сот отырысында мәлімделген азаптаулар туралы арызды (хабарламаны) тіркеу міндеті сотқа қатысатын прокурорға жүктеледі.

Бас бостандығынан айыру орындарындағы азаптаулар туралы хабарламалар бойынша (тергеу изоляторлары, түзеу мекемелері) СДТБТ-да тіркеу сот үкімдерінің орындалуын қадағалауды жүзеге асыратын прокурорларға жүктеледі.

Прокурордың арызды (хабарламаны) уақтылы тіркегені, сондай-ақ шұғыл тергеу әрекеттерін жүргізудің жеделдігі мен толықтығы үшін жауаптылығы оның тікелей басшысына жүктеледі.

7. Әскери немесе көлік прокуратураларына әскери бөлімдер мен мекемелердің орналасқан жерлерінде не әскери қызметшілер немесе желілік полиция бөлімдерінің қызметкерлері жасаған азаптаулар туралы хабарламалар келіп түскен жағдайда және олардың едәуір қашықтығы кезінде әскери немесе көлік прокуроры бұл туралы тиісті аумақтық прокурорды (ауызша телефон немесе жазбаша) хабардар етеді. Содан кейін ол қылмыс жасалған жерге барады.

Мұндай хабарламаны алғаннан кейін аумақтық прокурор азаптаулар жасалған жерге барады және әскери не көлік прокуратураларының қызметкерлері келгенге дейін шұғыл тергеу әрекеттерін жүргізуді ұйымдастырады.

Оқиға орнына шығу туралы жоғары тұрған прокуратура хабардар етіледі.

8. ҚПК-нің 179-бабының 2-бөлігінде көзделген шұғыл тергеу әрекеттерін, атап айтқанда күдіктілерді, жәбірленушілерді және куәгерлерді қарап-тексеруді, тінту, алу, куәландыру, ұстау және жауап алу және басқа да тергеу әрекеттерін қадағалау аумағында азаптаулар жасалған прокурорлар жүргізеді.

9. СДТБТ-да тіркелгеннен кейін, сондай-ақ шұғыл тергеу әрекеттерін жүргізу барысында прокуратура органының басшысы не Сотқа дейінгі тергеп-тексеру қызметінің (бұдан әрі – СДҚ) бастығы сотқа дейінгі тергеп-тексеруді одан әрі жүзеге асыратын прокурорды айқындайды.

10. Сотқа дейінгі одан әрі тергеп-тексеру тапсырылған прокурор істі өзінің іс жүргізуіне қабылдау туралы қаулы шығарады.

11. Істі іс жүргізуге қабылдағаннан кейін тергеп-тексеру жоспары жасалады, оны прокуратура органының басшысы не СДҚ бастығы бекітеді.

12. Барлық тергеу әрекеттері қажет болған жағдайда ғылыми-техникалық құралдарды (бейне-, фотофиксация) қолдана отырып жүргізіледі.

3. Жедел тергеу әрекеттері

3.1. Оқиға орнын тексеру.

13. Оқиға орнын қарау ҚПК-нің 219-221-баптарының талаптарына сәйкес жүргізіледі. Міндетті түрде тергеу әрекетінің фото және бейнетіркеуі жүргізіледі.

Оқиға орнын қарап тексеру үшін арнайы білімі бар мамандарды, оның ішінде құқық қорғау органының уәкілетті бөлімшесінің мамандарын тарту ұсынылады.

14. Оқиға орнын тексеруді бастамас бұрын, мүмкін болған жағдайда, қылмыстың іздерін тиімді табу және айқындау, оқиғаның мән-жайын анықтау және іс үшін маңызы бар мән-жайларды анықтау мақсатында арыз иесі, болжамды жәбірленуші азаптауларды қолдану мән-жайлары (азаптауларды қолдану орны, уақыты, тәсілі және басқа да мәселелер) туралы ауызша сұралады. Жәбірленушінің азаптаулар орнын тексеруге қатысу мүмкіндігі мен тілегі туралы мәселе міндетті түрде анықталады.

Егер жәбірленуші өзінің физикалық және психологиялық жай-күйі бойынша оқиға орнын қарап тексеруге қатыса алса және тілек білдірсе, қарап тексеру оның қатысуымен жүргізіледі.

15. Бұл ретте, ҚПК-нің 220-бабының 12-бөлігіне сәйкес тірі адамды қарап тексеру жүргізіледі. Киімде зақымданулар немесе азаптауларды қолданудың басқа іздері болған кезде олар алынады, әрбір зат бөлек буып-түйіледі және мөрленеді. Осы тергеу әрекетін жүргізу туралы хаттама жасалады.

16. Оқиға орнын қарап тексеру барысында тіркеледі:

оқиға орнының жағдайы;

азаптаулар қолданылған бөлмеде жиһаздың және басқа заттардың орналасуы;

үй-жайда бейнекамералардың немесе құқық қорғау, арнаулы органдар мен әскери қызметшілердің, әкімшілік мекемелердің қызметкерлерінде бейнекамералардың, сондай-ақ көшедегі бейнебақылау камераларының болуы;

қылмыстың іздері (қан, сілекей және т. б. анықтау және алу);

17. Егер азаптауларды қолдану орны қызметтік кабинет не басқа үй-жай болып табылса, тексеру аяқталғаннан кейін олар қосымша немесе қайта қарау және дәлелдемелерді жою әрекетінің жолын кесу үшін мөрленеді.

18. Жәбірленуші анықтаған болжамды не көрсеткен азаптауларды қолдану құралдары (арнайы құралдар, кісендер, пакеттер және т.б.) бұл туралы оқиға орнын тексеру хаттамасында көрсетіле отырып алынады. Алынған заттар әрқайсысы бөлек оралады және мөрленеді.

3.2. Дәлелді маңызы бар заттар мен құжаттарды алу

19. Тексеру барысында қызметкерлердің үй жайларында бейнекамералардың не бейнетіркегіштердің болуы оқиға орнын анықтаған кезде:

бейнебақылау камералары мен бейнетіркегіштерден жазбаларды қарау жүзеге асырылады;

іс үшін маңызы бар жазбаларды алу туралы қаулы шығарылады және оларды алу жүргізіледі;

бейнежазбаларды қарау мүмкін болмаған кезде бейнежазбалары бар тасығыштарды (қатты диск) не бейнежазбаның өзі ойып алынады.

20. Бейнежазбалардың жойылғанын не олардың жұмысына кедергі болғанын және жазбалардың сақталмағанын анықтап, кейіннен олар бойынша техникалық-криминалистикалық сараптама тағайындау үшін (файлдарды (жазбаларды) жою белгілерін және оларды қалпына келтіру мүмкіндігін анықтау мақсатында) бейнебақылау камераларының серверлерін (коммутаторларды, қатты дискілерді және басқа да дискілерді) ойып алуды жүргізу.

Бейнежазбаларды, бейнежазбаларды тасығыштарды қарау, алу кезінде қажет болған жағдайда ақпараттық технологиялар саласындағы мамандар тартылады.

21. Биологиялық және криминалистикалық сараптамаларды тағайындау туралы мәселені шешу үшін азаптауларға ұшыраған және оларды жасаған адамдар болған киім белгіленеді және алынады. Бұл ретте, қазбаны өндіру барысында алынатын киімдегі микробөлшектерді сақтау бойынша барынша шаралар қабылданады. Барлық тәркіленген заттар бөлек оралады, мөрленеді.

22. Қылмыстық қудалау органының үй-жайында азаптаулар жасаған кезде ғимаратқа келушілерді тіркеу журналын алу, ондағы мәліметтерді қарау, оның ішінде СДББ автоматтандырылған жұмыс орнының ақпараттық жүйесінде 1-Д нысаны бойынша тексеру (келушілерді есепке алу журналы) жүргізіледі.

23. Қылмыс жасалған сәтте жәбірленуші мен күдіктінің орналасқан жерін анықтау мақсатында қажетті жағдайларда ұялы операторлардан телефон келіссөздерінің егжей-тегжейлері туралы мәліметтер алынады.

24. Ерекше жағдайларда, қылмыс іздерін жасырудың алдын алу мақсатында (заттар не құжаттар өз еркімен берілмейді, жабық үй-жайларға кіру қамтамасыз етілмейді және тергеуді қызықтыратын заттар, құжаттар жоғалуы немесе жойылуы мүмкін деген қауіп бар) кейін тергеу судьясына жүгіне отырып, ҚПК-нің 254-бабының 3-бөлігінде көзделген тәртіппен соттың санкциясынсыз тінту жүргізіледі.

3.3 Куәландыру

25. Жәбірленушінің дене жарақатын және сот-медициналық мекемесінің оқиға орнынан қашықтығын тексеру кезінде оны куәландыру ҚР Денсаулық сақтау министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы бұйрығымен бекітілген дене жарақатын және (немесе) психологиялық әсерді құжаттау жөніндегі есепке алу және есеп беру құжаттамасының нысаны бойынша дәрігердің не медицина саласындағы басқа маманның қатысуымен ҚПК-нің 223-бабының тәртібімен жүргізіледі. қатыгездіктің нәтижесінде (Стамбул хаттамасының негізінде әзірленген). Куәландыру нәтижелері хаттамада көрсетіледі. Дене жарақаттары егжей-тегжейлі сипатталған және фотокамера мен бейнекамераға түсірілген.

26. Куәландыру ҚПК-нің 223-бабының 1-бөлігінде көрсетілген жағдайларда да жүргізілуі мүмкін.

3.4. Сот-медициналық сараптаманы тағайындау

27. Дене жарақаттарының болуына сот-медициналық сараптама тағайындау міндетті болып табылады және азаптаулар қолданылған сәттен бастап қанша уақыт өткеніне қарамастан дереу жүзеге асырылады.

28. Сараптама ҚПК-нің 271-275-баптарының талаптарына сәйкес тағайындалады.

Сот-медициналық сараптамаға арналған сұрақтардың үлгілік тізбесі қоса беріледі (№1 қосымша).

3.5. Жәбірленушіден жауап алу

29. Құпиялылықты қамтамасыз ету мақсатында жәбірленушіден жауап алу үшін орын құқық қорғау органдарының немесе азаптауларды қолданғаны үшін айыпталған басқа да органдардың қызметкерлерінің назарынан тыс және естілмеуі тиіс. Жауап алу, әдетте, жәбірленуші өзін қауіпсіз сезінетін

бөлмеде және жәбірленуші психологиялық және физикалық тұрғыдан өзін жайлы сезінетін жерде жасалады.

30. Жауап алу басталар алдында жәбірленушіге істі дұрыс шешу үшін оның айғақтарының маңыздылығы түсіндіріледі (істің барлық мән-жайларын жан-жақты және толық тексеру үшін барлық қажетті іс жүргізу шараларын қабылдау туралы куәландыру жүзеге асырылады).

31. Жауап алу ҚПК-нің 209, 210, 212, 214-баптары талаптарын сақтай отырып жүргізіледі.

32. Жәбірленушіден жауап алу міндетті түрде (Стамбул хаттамасының ұсынымдары) бейнетүсірілімді қолдана отырып жүргізіледі.

33. Жауап алу кезінде жәбірленушіге азаптаулардың барлық мән-жайларын (сөзін бөлмей) толық көлемде түсіндіруге мүмкіндік беріледі, содан кейін нақтылайтын сұрақтар қойылады. Жетекші сұрақтарға жол берілмейді.

Бұл ретте, жауап алу барысында егжей-тегжейлі және егжей-тегжейлі анықталады:

азаптауларды қолдану күні мен уақыты (егер атау қиын болса, онда шамамен уақыт), оларды қолдану ұзақтығы;

азаптаулар қалай қолданылды (егер физикалық болса-дененің қандай бөліктерінде, қалай, қалай зақымданды, ауырсыну және басқа да физикалық азаптар болды ма; егер психологиялық болса-олар нені білдірді, қандай әрекеттер);

қанша адам азаптауларды, әрқайсысының әрекетін қолданды. Бұл жағдайда азаптауларды қолданған немесе оған азаптауларды қолданған әрбір адамның сипаттамасы, киімнің сипаттамасы, олардың тыртықтары, туу белгілері, татуировкасы, бойы, салмағы (жәбірленуші азаптауларды өзімен салыстырғанда қолданғандардың өсуі мен қосылуын сипаттай алады), сөйлеген тілі, екпіні, дене бітімі, дене бітімі, дене бітімі, дене бітімі, дене бітімі, дене бітімі,н, оның ішінде қолданылатын лақапищ және олардың физиологиялық жай-күйінің кез келген басқа ерекшеліктері (алкогольдік немесе есірткілік мас болу);

олардың арасында көшбасшы мен азаптауларды қолдануға қарсы адамдар болды ма (тергеумен ынтымақтасатын және басқалардың деректерін ұсынатын адамды анықтау мақсатында);

жәбірленушіге не айтылғанының мазмұны немесе о олардан не сұралды;

азаптаулар кезінде қандай дене жарақаттары алынды, сондай-ақ олар жасалған бөлмеде азаптауларды қолданудың іздері қалуы мүмкін;

азаптаулар кезінде қолданылған заттар мен құралдардың сипаттамасы;

дауысы мен сөйлеу мәнері бойынша тұлғаны анықтау мүмкіндігі туралы;

жәбірленушіге азаптауларды қолдану орнының сызбасын жасауды ұсыну, кім, қайда болды.

Егер азаптаулар бірнеше жерде және бірнеше рет қолданылса, азаптаулардың әрбір орны бойынша мәліметтер бөлек жиналады.

Айғақтар жауап алу хаттамасына енгізіледі, жәбірленушіге, егер бар болса, жауап алу хаттамасына нақтылауларды не түзетулерді оқуға және енгізуге мүмкіндік беріледі.

Жәбірленушіден жауап алу кезінде анықталуға жататын мәселелердің үлгілік тізбесі қоса беріледі (№2 қосымша).

3.6. Қылмыстық процеске қатысушыларға қауіпсіздік шараларын қолдану

34. Жәбірленушіге, зорлық-зомбылық куәгерлеріне немесе қылмыстық заңмен тыйым салынған өзге де іс-әрекетке қатысты қатер туралы деректер алынған немесе табылған жағдайда ҚПК-нің 96, 97-баптарына сәйкес қауіпсіздік шаралары қолданылады.

35. Егер жәбірленуші не куә қоғамнан оқшауланса (ҚПК-нің 128-бабының тәртібімен ұсталған, қамауға алынған не жазасын пенитенциарлық немесе өзге де мамандандырылған мекемеде ұстайтын немесе өтеп жүрген сотталған), оларға басқа адамдардың кіруін шектеу жөнінде шаралар қабылданады.

Қажет болған жағдайда мұндай адамды ұстау шарттары ұқсас басқа мекемеге ауыстыру жөнінде шаралар қабылданады.

36. ҚР ҚПК-нің 217-бабы шеңберінде қауіпсіздік шараларын қамтамасыз ету мақсатында жәбірленушіден жауап алу туралы тергеу судьясымен осындай айғақтарды депозитке сала отырып өтініш жасау ұсынылады.

37. ҚПК-нің 158-бабының талаптарына сәйкес азаптауларға қатысы бар күдіктілерді арыз иелеріне, жәбірленушілерге, куәгерлерге және олардың отбасыларына, сондай-ақ тергеу жүргізетін адамдарға қатысты тікелей немесе жанама бақылау немесе билік беретін кез келген лауазымнан шеттету ұсынылады (Стамбул хаттамасының 95-тармағы).

38. ҚР ҚПК 18-тарауы шеңберінде күдіктінің, айыпталушының жәбірленушіге қысымын болдырмау үшін осы адамға тиісті бұлтартпау шарасын қолдану ұсынылады.

4. Кейінгі тергеу әрекеттері

39. Әрі қарай тергеу тергеу әрекеттерін мұқият жоспарлау негізінде құрылады. Бұрын жасалған тергеу жоспары шұғыл тергеу әрекеттері кезінде алынған деректерді ескере отырып түзетілуі керек.

40. Әрбір тергеу әрекетін жүргізу үшін анықтау үшін қажетті мәселелердің тізбесі жасалады.

4.1. Психологиялық сараптаманың мақсаты

41. Стамбул хаттамасының ұсынымдарына сәйкес (VI тарау) азаптауларды қолданудың әрбір жағдайы бойынша азаптаулардың болжамды құрбанының психологиялық жай-күйіне психологиялық сараптама және бағалау тағайындалады және жүргізіледі. Жәбірленушінің бастапқы психологиялық жағдайы болжамды жәбірленушіні алғашқы медициналық көмек дәрігерлері тексерген кезде жазылады (жоғарыдағы 25-ті қараңыз).

42. Психологиялық сараптама қажетті тергеу әрекеттері жүргізілгеннен кейін және жәбірленушінің психологиялық портреті туралы оған азаптаулар қолданылғанға дейін, азаптаулар қолданылған күні және одан кейінгі күндері деректер жиналғаннан кейін тағайындалады.

Психологиялық сараптамаға арналған сұрақтардың үлгілік тізбесі қоса беріледі (№3 қосымша).

43. «Сот-сараптама қызметі туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 23-бабы 1-тармағының 5-тармақшасына сәйкес сарапшы сот сараптамасын тағайындаған органмен (адаммен) келісім бойынша өз құзыреті шегінде сот-сараптама зерттеуі барысында анықталған, іс үшін маңызы бар, мынадай мәселелер шегінен шығатын мән-жайлар бойынша қорытынды беруге құқылы сот сараптамасын тағайындау туралы қаулы, ұйғарым.

4.2. Қосымша сараптама түрлерін тағайындау

44. Сот-медициналық және сот-психологиялық сараптамамен қатар сараптаманың басқа түрлерін тағайындау қажеттілігі туындауы мүмкін.

45. Жиналған дәлелдемелерге байланысты олардың жеткіліктілігі: молекулалық-генетикалық, трассологиялық, портреттік, бейнефонографиялық, психологиялық-психиатриялық, психологиялық-филологиялық, қолжазбалық және басқа да сараптамалар тағайындалады.

4.3. Тану

46. Жәбірленушінің, куәның немесе күдіктінің адамды не затты тануы ҚПК-нің 229, 230-баптарының талаптары ескеріле отырып жүргізіледі.

47. Жәбірленушімен не куәмен адамды тану, егер олар жәбірленушіні азаптаған немесе жәбірленушіге азаптаулар қолданылған кезде қасында болған адамды (адамдарды) тани алатын жағдайда жүргізіледі.

48. Күдікті (лер) және оның (олардың) нақты қатысуы анықталған жағдайда (жасырылмайды, іздестірілмейді не басқа себептер бойынша күдікті осы тергеу әрекетіне жеткізіле алмайды) ол (олар) танушыға ұсынылады.

Адамды тану мүмкін болмаған кезде ғана ол фотосурет бойынша жүргізіледі.

4.4. Жергілікті жерде көрсеткіштерді тексеру және нақтылау

49. Жергілікті жерде айғақтарды тексеру және нақтылау ҚПК-нің 257-бабының талаптарына сәйкес жүргізіледі. Бұл тергеу әрекеті өте маңызды және үлкен дәлелді мәнге ие, әсіресе азаптауларды қолданудың бейнежазбалары мен куәлары болмаған кезде.

50. Оқиғалардың хронологиясы, азаптауларды қолданған әрбір адамның рөлі мүмкіндігінше егжей-тегжейлі қайталанатын.

51. Азаптаулардың орны, тәсілі мен уақыты ғана емес, азаптаулар жүргізілген бөлмеде қандай өзгерістер болғандығы да түсіндіріледі (қылмыстың іздерін жасыру үшін азаптаулар жүргізілген бөлмеде жөндеу жұмыстары жүргізілді).

52. Егер тергеу әрекеті барысында айғақтары тексеріліп жатқан адам оқиға болған жерді тексеру барысында анықталмаған және алынбаған заттар мен заттарды көрсетсе, онда олар ҚПК-нің 220-бабында көзделген қағидалар бойынша алынады. Бұл ретте, алу процесі тергеу әрекетінің дәл осы хаттамасында (жергілікті жерде айғақтарды тексеру және нақтылау) көрсетіледі.

53. Егер бірнеше адам азаптауларға ұшыраған болса, онда айғақтарды жергілікті жерде тексеру олардың әрқайсысымен жеке, басқа жәбірленушілер болмаған жағдайда жүргізіледі.

54. Күдікті азаптаулар жасағаны үшін мойындау айғақтарын берген жағдайда, сол жерде айғақтарды тексеру және нақтылау жүргізіледі. Күдіктінің осы тергеу әрекетін оның адвокатының қатысуымен жүргізуге алдын ала келісімі талап етіледі.

4.5. Қорғауға құқығы бар куәдан жауап алу

55. Арыз иесі арызында азаптауларды жасаушы ретінде көрсеткен адамнан ҚПК-нің 214-1-бабының талаптарына сәйкес қорғауға құқығы бар куәлар ретінде жауап алынады.

56. Қорғауға құқығы бар куәмен тергеу әрекеттері оның арызы бойынша адвокаттың қатысуымен жүргізіледі.

4.6. Куәлардан жауап алу

57. Куәлардан жауап алу ҚПК-нің 208-216-баптарының талаптарына сәйкес жүзеге асырылады.

58. ҚПК-нің 78-бабының 2-бөлігінде көрсетілген адамдарды қоспағанда, іс үшін маңызы бар мән-жайлар белгілі болуы мүмкін кез келген адам куә ретінде жауап алуға жатады.

59. Куә, жәбірленуші сияқты, өзіне белгілі болған оқиғаның барлық мән-жайлары бойынша барынша егжей-тегжейлі жауап алынады.

Бұл ретте, мыналар:

ол осы қылмыстың куәсі ме, қашан және қандай жағдайда оның куәсі болғаны;

егер бұл оған үшінші тұлғадан белгілі болса, онда қалай, қашан және қандай жағдайда болғаны;

азаптауларды қолдану күні мен уақыты (қиын болған жағдайда, онда шамамен алынған уақыт), оларды қолдану ұзақтығы;

азаптаулардың мән-жайлары (жәбірленушінің барлық мәліметтеріне ұқсас жауап алуға) барынша егжей-тегжейлі нақтыланады

4.7. Беттестірулер

60. Беттестіру осы қайшылықтардың себептерін анықтау үшін қайшылықтар туындаған жағдайда ҚПК-нің 218-бабының талаптарына сәйкес жүргізіледі.

61. Беттестіру бұрын жауап алынған адамдар арасында ғана жүргізіледі.

62. Беттестіру жәбірленушілер мен оның айғақтары бойынша азаптауларды қолданған адамдар арасында жүргізіледі. Олардың айғақтарында қайшылықтар туындаған жағдайда, процестің басқа қатысушылары арасында беттестіру жүргізуге болады.

4.8. Тергеу эксперименті

63. Жәбірленушінің, күдіктінің не қылмыстық процестің басқа да қатысушыларының дәлелдерін тексеру үшін тергеу эксперименті жүргізіледі (мысалы, не туралы айтылып жатқанын есту немесе жауап алынып отырған адам көрсеткен жерден қандай да бір әрекеттерді көру мүмкіндігі тексеруге жатады).

64. Тергеу эксперименті ҚПК-нің 258-бабының талаптарына сәйкес жүргізіледі.

5. Күдікті адамнан жауап алу

65. Күдіктіден жауап алу істің қолда бар материалдарын мұқият талдап, нақтылауға жататын мәселелер тізбесін дайындағаннан кейін жүргізіледі. Жауап алу кезінде анықталуға жататын мәселелердің үлгілік тізбесі қоса беріледі (№4 қосымша).

66. Жауап алуды бастамас бұрын оның кінәсін толық немесе ішінара мойындағаны немесе қылмыс жасағаны үшін кінәсін жоққа шығарғаны анықталады.

67. Күдіктінің ұстанымына сүйене отырып, жауап алу тактикасы таңдалады.

68. Күдіктінің кінәсін толық мойындаған кезде жасалған қылмыстың мән-жайлары, оның азаптауларға рөлі мен қатысуы, жасалған қылмыстың уақыты мен орны, азаптауларды қолдану мақсаты, оны жасауға басқа адамдардың қатысуы және іс үшін маңызы бар басқа да мән-жайлар анықталады.

69. Кінәні ішінара мойындаған кезде жасалған қылмыстың күдікті келіспейтін мән-жайлары анықталады.

70. Кінәні ішінара немесе толық жоққа шығарған кезде күдіктіге болған оқиғалардың өз нұсқасын еркін айтуға мүмкіндік беріледі.

Кінәні толық жоққа шығарған кезде күдіктіге күдіктің мәні бойынша өз түсіндірмелерін егжей-тегжейлі баяндауға мүмкіндік беріледі.

Осыдан кейін күдіктіге күдікті үнсіз қалған немесе жалған куәлік берген жағдайларды анықтау үшін сұрақтар қойылады. Қажет болған жағдайда оның айғақтарына күмән келтіретін немесе жоққа шығаратын дәлелдер ұсынылады.

71. Азаптаулардың бейнетүсірілімі болған кезде, кінәні толық немесе ішінара жоққа шығарған жағдайда, оларды күдіктіге көрсетуге болады (тек

еркін әңгімеден кейін). Бұл ретте, күдіктіге көруге ұсынылған бейнежазбаның мазмұнын түсіндіру ұсынылады.

6. Жасырын тергеу әрекеттері (ЖТӨ)

72. ЖТӨ ҚПК-нің 30-тарауында және ЖТӨ² жүргізу қағидаларында көзделген жағдайларда және тәртіппен жүргізіледі.

73. ЖТӨ-нің нәтижесінде алынған ақпарат заңды бағалау және оларды дәлелдеуде пайдалану мүмкіндігі берілген мұқият зерттеуге жатады.

74. Егер алынған ақпарат күдіктінің кінәсін немесе кінәсіздігін дәлелдеу ретінде пайдалану үшін жеткіліксіз болса, онда ол қосымша тергеу іс-шараларын жүргізу жолымен тексерілуге тиіс.

7. Дәлелдемелерді зерттеу және бағалау

75. Іс бойынша жиналған дәлелдемелер ҚПК-нің 124-бабына сәйкес жан-жақты және объективті зерттеуге жатады. Дәлелдемелерді алудың заңдылығына, олардың бір-бірімен салыстырылуына, қосымша дәлелдемелер жинау қажеттілігіне талдау жасалады.

76. Алынған әрбір дәлелдеме салыстырмалылық, рұқсат ету, сенімділік тұрғысынан бағаланады, ал жиналған барлық дәлелдемелер жиынтығында қылмыстық істі шешу және заңды процестік шешімін қабылдау үшін жеткіліктілік тұрғысынан бағаланады.

77. Дәлелдемелерді бағалау ҚПК-нің 125-бабының талаптарына сәйкес жүргізіледі.

78. Егер дәлелдеме сенімділігі мен рұқсат етілуіне күмән туғызса, онда ол жол берілмейді деп танылады және оны дәлел ретінде пайдалануға болмайды. Кез келген күмән күдіктінің пайдасына түсіндіріледі.

8. Қорытынды ережелер

79. Сотқа дейінгі тергеп-тексеру барысында ҚПК-нің 200-бабына сәйкес ұсыныс енгізе отырып, қылмыстық құқық бұзушылық жасауға ықпал еткен мән-жайларды анықтауға барлық шаралар қабылданады.

Ұсынуда құқық бұзушылыққа ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою, ол жасалған органның жұмысын ұйымдастыруды жақсарту жөніндегі

² (Ішкі істер министрінің 12.12.2014 ж. №892, Қаржы министрінің 12.12.2014 ж. №565, Мемлекеттік қызмет істері және Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі төрағасының 12.12.2014 ж. №62, Мемлекеттік күзет қызметі бастығының 15.12.2014 ж. №146, Ұлттық қауіпсіздік комитеті Төрағасының 18.12.2014 ж. бірлескен № 416 бұйрығымен бекітілген)

ұсыныстар, ал қажет болған жағдайда қолданыстағы заңнамаға өзгерістер енгізуге бастамашылық жасау көрсетіледі.

Ұсынуда сондай-ақ бағынысты қызметкердің азаптаулар жасағаны үшін басшылардың жауапкершілігі туралы мәселе қойылады («құқық қорғау қызметі туралы» Заңның 80-бабының талаптарын орындау).

80. Тергеп-тексеру барысында азаптауларға қатыспаған, бірақ оларды қолдануға жол берген не уақтылы медициналық көмек көрсету жөнінде шаралар қолданбаған лауазымды адамдардың (азаптауларды қолданған қызметкерлердің тікелей басшылары, кезекші бөлімнің кезекші офицері, уақытша ұстау изоляторының қызметкерлері, медицина қызметкерлері) іс-әрекеттеріне баға беріледі.

Аталған адамдардың іс-әрекеттерінде қылмыстық құқық бұзушылық белгілерін анықтай отырып, прокурор оны ҚПК-нің 193-бабының тәртібімен СДТБТ-ға тіркейді және оны өз ісіне қабылдауға бастамашылық жасайды не тергеулігі бойынша ҚПК-нің 186-бабында белгіленген мерзімдерде жібереді.

Тәртіптік теріс қылық белгілерін анықтаған кезде тиісті материалдарды бөледі және оларды қызметтік тергеп-тексеру жүргізу және тәртіптік сипаттағы шаралар қабылдау үшін жібереді.

81. Қажет болған жағдайда жәбірленушіге «Жәбірленушілерге өтемақы қоры туралы» заңда белгіленген тәртіппен өтемақы алу құқығы түсіндіріледі.

82. Жәбірленушінің оған өтемақы тағайындау туралы арызы «Жәбірленушілерге өтемақы қоры туралы» Заңның 8-бабының 2-бөлігінде белгіленген мерзімдерде қаралады. Қабылданған шешім туралы арыз иесі хабардар етіледі.

83. Тергеп-тексеру сапасына, қабылданатын процестік шешімдерінің заңдылығы мен объективтілігіне дербес жауапкершілік прокуратура басшысына жүктеледі.

№1 қосымша

Сот-медициналық сараптамасына арналған сұрақтардың үлгілік тізбесі

1. Жәбірленушінің денесінде дене жарақаты бар ма?
2. Егер болса, олардың ауырлық дәрежесі, олардың пайда болу тетігі, олардың пайда болу мерзімі және орны қандай?
3. Зиян келтірген заттың қасиеттері қандай?
4. Белгілі бір затпен зиян келтіру мүмкін бе? Егер иә болса, онда қандай затпен?
5. Сараптамаға ұсынылған затпен (құралмен) зақым келтіру мүмкін бе?
6. Жәбірленуші мен күдіктінің зақымдану сәтінде өзара жақын тұруы қандай болды?
7. Жауап алу хаттамасында көрсетілген жағдайларда жәбірленушіге дене жарақатын келтіру мүмкін бе?
8. Жәбірленушінің өзіне немесе өз бойымен құлаған кезде бұл зақым келуі мүмкін бе?
9. Жәбірленушідегі адамның зақымдануы жойылмайтын болып табыла ма (бетіндегі зақым орын алған жағдайда міндетті сұрақ)?
10. Қолда бар дене жарақаттарының мүгедектікке әкеп соғу немесе жәбірленушінің мүгедектікке байланысты болу ықтималдығы («жоғары», «орташа», «төмен», «жоқ») қандай?
11. Жәбірленушінің жай-күйі туралы анықталған физикалық және психологиялық деректер азаптаулардың орын алғаны туралы хабарламамен сәйкес келе ме?

Ескертпе:

1. Сараптама тағайындау туралы қаулыда сарапшы сараптама жүргізу кезінде азаптауларды және басқа да қатыгез, адамгершілікке жатпайтын немесе ар-намысты қорлайтын емдеу мен жазалау түрлерін (Стамбул Хаттамасы) тиімді тергеу және құжаттау жөніндегі нұсқаулықты міндетті түрде пайдаланатынын, сондай-ақ дене жарақаттарының фото және бейнетіркеуін қолданатынын және оларды қорытындыға қоса беретінін көрсету қажет.

2. Денсаулық сақтау министрінің 2010.10.30 № ҚР ДСМ – 174/2020 бұйрығына (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200028685>) толықтырумен бекітілген Стамбул хаттамасының (бұдан әрі – «Есепке алу құжаттамасының нысаны») қағидаттары негізінде дене жарақаттары мен психологиялық-жарақаттардың іздерін тіркеудің толтырылған электрондық нысаны болған жағдайда, бірақ Есепке алу құжаттамасы нысанында құжатталғандарға қатысты жәбірленушінің дене жарақатын сарапшының бағалауына сол

сұрақтар қойылады (жоғарыдан қараңыз). Толтырылған нысан сарапшыға жіберіледі немесе Datumed сілтемесі жіберіледі).

№2 қосымша

Азаптаулардың болжамды құрбаны -
жәбірленушіден жауап алуға арналған сұрақтардың болжамды тізбесі

1. Сізде болған дене жарақаттары қандай жағдайда алынды?

2. Егер мәлімделген азаптаулар құқық қорғау органдарының үй-жайында алынған жағдайда:

1) Нақты ұстаудың мән-жайлары туралы айтыңыз (кім іс жүргізген, қанша адам, олар (егер) өздерін қалай таныстырды, сіз анықтай аласыз ба; сіздің нақты ұсталғаныңызға кім қуә болды)?

2) жеткізу жағдайлары туралы айтыңыз (маршрут, ұзақтығы, жеткізуді кім жасады, көлік құралын анықтай алады ма)? Жеткізу кезінде қандай да бір зорлық-зомбылық қолданылды ма немесе қауіп төнді ме, егер солай болса, ол неден көрінді?

3) Сіздің жеткізу Жеткізілгендерді есепке алу кітабында тіркелген бе?

4) Жеткізу арқылы сізді қайда апарды(сол жерде көрсете ала ма)?

3. Азаптаулар қашан және қайда қолданылды (егер азаптаулар бірнеше жерде және әртүрлі күдікті кінәлілер (немесе кінәлілер топтары) қолданылса, мәліметтер азаптаулар қолданылатын әрбір орын бойынша бөлек жиналады)? Мүмкіндігінше азаптауларды қолдану орнының сызбасын жасаңыз.

4. Қандай жағдайларда азаптаулар, оның ішінде қорқыту, қудалау, қорлау қалай қолданылды? Олар қанша уақытқа созылды? Қанша рет (эпизодтар саны) және қанша күн бойы азаптаулар қолданылды, әр эпизодтың ұзақтығы?

5. Сізге азаптауларды қолдануды немен байланыстырасыз және неге?

6. Егер азаптаулар ақпарат алу үшін қолданылса, азаптаулар сөзбен бірге жүрді ме? Олай болса, қайсысы? Бұл жағдайда не талап етілді (жәбірленушіге айтылғандардың мазмұны немесе о олардан не сұралды)? Сөзбе-сөз, о «жауап алу» кезінде не айтылды, жеке адамға қандай қорлау айтылды және т. б. О азаптауды қолданғандар бір-бірімен не айтты?

7. Бұл ретте, кім қатысты (тегі, лауазымы)? Оған азаптауларды қолданған кезде қатысқан әрбір адамды сипаттай ала ма (жасы, бойы, дене бітімі, шаш түсі, көздің түсі, мұрын, қас, ерін, құлақ пішіні, тістердің түрі және т. б., бетте, қолда тән белгілердің болуы: тыртықтар, туу белгілері, татуировкалар)? Ол оларды бұрын білген бе? Азаптауларды қолданудағы әрбір қатысушының рөлі? Оның пікірінше, олардың арасында кім жетекшілік етті?

8. Азаптауларды қолданған адамдар қай тілде сөйлесті, екпін болды ма, есімдер бір-біріне қалай қарады (есімдер, лақап)?

9. Физикалық немесе психологиялық қысым қалай қолданылды? Қандай да бір ауызша қауіптер айтылды ма (қайсысы), қандай да бір заттарды (мысалы, импровизацияланған құралдарды) пайдалануға қауіп төндірді ме? Сөзбе-сөз, жауап алу кезінде не туралы айтылды, жеке адамға қандай қорлау айтылды және т. б. Азаптауларды қолданғандар бір-бірімен не туралы айтты?

10. Егер дене жарақаты болса, сокқылар қалай және немен жасалды, бұл үшін қандай заттар, құралдар қолданылды (әр азаптаулар құралын егжей-тегжейлі сипаттаңыз)?

11. Қандай дене жарақаттары алынды? Дене жарақаттарының себебі?

12. Азаптаулар, қорқыту, психологиялық әсер ету нәтижесінде немесе қолдану барысында психологиялық денсаулықтың бұзылуы (қорқыныш, депрессия, дүрбелең шабуылы, есте сақтау қабілетінің жоғалуы және т. б.) пайда болды ма, ол қанша уақытқа созылды? Бұл мәселе медициналық мекемелерде емделді ме?

13. Сіз жыныстық зорлық-зомбылыққа ұшырадыңыз ба, ол нені білдірді?

14. Сіз қандай да бір құжаттарға қол қойдыңыз ба, егер солай болса? Олардың мазмұны қандай?

15. әлде біреуге заңсыз әсер ету туралы және қандай жағдайда айтты? Нақты кімге?

16. Неліктен бірден құқық қорғау органдарына арызбен жүгінбедіңіз? (егер ол азаптауды қолданғаннан кейін белгілі бір уақыттан кейін жүгінсе).

17. Сізге қандай қауіпсіздік шаралары қажет?

18. Сіз адвокат/қорғаушыны талап выіңіз бе?

19. Шешінуге, киім ауыстыруға тура келді ме? Мекеме қызметкерлері одан алынған киімдерді өздерімен бірге алып кетті ме, дәл қазір олар қай жерде?

20. Азаптаулардың куәлары бар ма? Олар қандай жағдайда куә болды? Олардың деректері?

21. Азаптауларды қолданғаннан кейін қандай жағдайда болды? Әл-ауқат қандай болды? Өз бетінше қозғала алар ма еді? Оған медициналық көмек көрсетілді ме? Оны кім көрсетті? Дене жарақаты қанша уақытқа созылды?

№3 қосымша

Психологиялық сараптамаға арналған сұрақтардың үлгі тізбесі

Азаптауларды тергеп-тексерудегі негізгі мәселелер (қоса алғанда, бірақ олармен шектелмейді) болуы мүмкін:

Азаптаулардың психологиялық салдарын көрсететін фактілер мен жағдайларды анықтауға бағытталған сұрақтар блогы:

1. Белгіленген психологиялық деректер (салдарлар) азаптаулардың, оның ішінде мәлімделген мән-жайлар кезінде психологиялық қысымның қолданылуы орын алды деген хабарламаға (азаптаулардың мәлімделген нысандарын көрсету) сәйкес келе ме?

2. Күдіктілердің құқыққа қайшы әрекеттері мен уақыт кезеңінде тіркелген жәбірленушінің психикалық жай-күйінің нашарлауы (кезеңді көрсету) арасында себеп-салдарлық байланыс бар ма?

3. Зерттелушінің клиникалық деректері оның азаптауларды қолдану туралы мәлімдемесін куәландырады ма?

4. Жәбірленушінің мәлімдемесінде болған және ол азаптаулардың бір түрі ретінде қабылдаған жағдайлар қатты психикалық толқуды тудыруы мүмкін? Күдіктілердің әрекеті арыз иесіне психикалық азап келтірілді ме?

5. Жәбірленуші хабарлаған психотравматикалық жай-күйден туындайтын психологиялық бұзылулардың уақыт бойынша өзгеретін сипатын ескере отырып, жәбірленушінің психологиялық бұзылыстарының (психотравмасының) сипаты мен дәрежесі қандай?

6. Ағымдағы кезеңде жәбірленушінің психологиялық жай-күйін қалай сипаттауға болады? Жәбірленушіде психикалық бұзылыс болған жағдайда оның бар-жоғын қандай нақты белгілер бойынша бағалауға болады?

7. Жәбірленушіде қазіргі уақытқа дейін (азаптау күні) психотравматикалық жай-күйдің белгілері бар ма, егер олар болса, қай кезеңде, олар нені білдіреді және олардың психологиялық жай-күйіне қандай салдары бар, диагноз қандай?

Әрекет қабілеттілігі мен шектеулі қабілетін, ұсталғанға дейінгі жеке ерекшеліктерін және әртүрлі тұрмыстық жағдайларға, атап айтқанда психикалық жаракаттарға жауап беру ерекшеліктерін анықтауға бағытталған сұрақтар блогы:

1. Жәбірленуші созылмалы немесе уақытша психикалық бұзылулардан, деменциядан және басқа да ауыр психикалық жағдайлардан зардап шекті ме, әлде зардап шегеді ме? Олай болса, олар қай кезеңнен бастап және немен байланысты немесе немен байланысты (себеп)?

2. Жәбірленуші өзінің психикалық денсаулығының жай-күйі бойынша (оның ішінде жай-күйі) іс үшін маңызы бар мән-жайларды қабылдауға және олар туралы дұрыс айғақтар беруге қабілетті ме?

3. Жәбірленушінің жеке басының жеке психологиялық ерекшеліктері қандай?

4. Жәбірленушінің істің мән-жайларын дұрыс қабылдау және олар туралы айғақтар беру қабілетінен айыратын жеке психологиялық ерекшеліктері немесе психикалық және әлеуметтік дамудың басқа да ауытқулары бар ма?

5. Ұстау сәтіне, сондай-ақ осы сараптаманы жүргізу кезінде жәбірленушінің соматикалық және психикалық денсаулығының жай-күйіне қандай стресс факторлары әсер етуі мүмкін?

6. Зерттелушінің денсаулық жай-күйіне тағы қандай стресс факторлары әсер етеді (мысалы, үздіксіз қудалау, мәжбүрлі көші-қон, баспана берген елде болу, отбасының жоғалуы және қоғамдағы рөлі және т. б.)? Бұл проблемалар жәбірленушінің жай-күйіне қалай әсер етеді?

7. Жәбірленушінің әртүрлі тұрмыстық жағдайлар мен стресстерге, атап айтқанда психикалық жарақаттарға (күресу реакциялары, психикалық қорғаныс формалары, психологиялық серпіндік реакциялар) жауап беруінің жеке ерекшеліктері қандай?

№4 қосымша

Күдіктіден жауап алу кезінде анықталуға тиіс сұрақтардың үлгілік тізбесі

1. Жұмыс орны, лауазымы, оның функционалдық міндеттері қандай? Бұл ретте, ол өзінің функционалдық міндеттерін орындады ма немесе өз бастамасы бойынша не жоғары тұрған басшының өкімі негізінде іске қатысты ма?

2. Бұрын жәбірленушіні білген бе, егер солай болса, ол қай уақыттан бері таныс және қандай қарым-қатынаста?

3. Жәбірленушіге заңсыз әсер етті ме, оған қандай да бір талаптар қойылды ма?

4. Ол азаптаулар туралы арызда көрсетілген кезеңде жәбірленушімен байланыста болды ма, егер солай болса, қандай жағдайда жәбірленушімен кездесуге заңды негіз болды?

5. Жәбірленушіге азаптаулар қолданылған уақыт кезеңінде (көрсетілген күні қадамдық әрекеттерді анықтау) қайда болды және не істеді?

6. Егер жасалған қылмыстың барлық мән-жайларын анықтау үшін азаптауларды қолдануды толық мойындаса:

6.1. Азаптаулар уақыты мен орны, оларды қолдану ұзақтығы, азаптауларды қолдану нені білдірді (ұрып-соғу, қорқыту немесе жәбірленушіге басқа жолмен әсер ету)?

6.2. Азаптаулар қандай мақсатта қолданылды?

6.3. Онымен бірге азаптауларды кім қолданды, әр қатысушының рөлі (біртіндеп), азаптаулар кезінде қандай әрекеттер жасады?

6.4. Азаптаулар үшін қандай заттар немесе мылтық қолданылды?

6.5. Жәбірленушінің денесінің қандай бөліктеріне әсер етті, дене жарақаттары қалды ма, қайсысы?

6.6. Қылмыстың іздерін жасыру үшін қандай шаралар қолданылды?

7. Егер ол азаптауларға қатысудан бас тартса:

7.1. Жәбірленушінің оны келісуге себептері бар ма?

7.2. Ол жәбірленушіге қатысты азаптауларды жүзеге асырмағанын, осы адаммен қандай жеке, қызметтік және басқа қатынастарда екенін кім растай алады?

7.3. Жәбірленушіні кім азаптағанын біле ме?

7.4. Жәбірленушінің дене жарақаттарының пайда болуын қалай түсіндіруге болады (егер олар жәбірленушіде болса)?

7.5. Жәбірленушіге азаптаулар туралы бейнежазба оған ұсынылған кезде не түсіндіре алады?

8. Кінәні ішінара мойындау арқылы:

8.1. Жәбірленушіге қатысты қандай әрекеттерді мойындайды?

8.2. Мен немен келіспеймін, қылмыс жасалған жерде болу қалай түсіндірілуі мүмкін?

8.3. Жәбірленушіге азаптаулар туралы бейнежазба оған ұсынылған кезде не түсіндіре алады?

9. Жәбірленуші тарапынан қандай да бір құқыққа қайшы әрекеттерге жол беріле ме, олар осы факті бойынша қызметтік құжаттар жасады ма?

10. Бұрын азаптауларды қолдану туралы шағымдар осы шағымдарды қарау нәтижелері болған ба?

БҰЙРЫҚ

ПРИКАЗ

№

Астана қаласы

31.12.2022 № 264

город Астана

**Об утверждении Инструкции об организации досудебного расследования в
органах прокуратуры уголовных дел о пытках**

В целях надлежащей организации досудебного расследования по уголовным делам о пытках, руководствуясь подпунктом 15) статьи 9 Конституционного Закона Республики Казахстан «О прокуратуре»,
ПРИКАЗЫВАЮ:

1. Утвердить прилагаемую Инструкцию об организации досудебного расследования в органах прокуратуры уголовных дел о пытках.
2. Настоящий приказ направить руководителям структурных подразделений Генеральной прокуратуры, ведомств, учреждений и организации образования прокуратуры, прокурорам областей, районов и приравненным к ним прокурорам.
3. Контроль за исполнением приказа возложить на заместителя Генерального Прокурора Республики Казахстан, курирующего вопросы организации досудебного расследования в органах прокуратуры.
4. Приказ вступает в силу со дня его подписания.

Генеральный Прокурор
Республики Казахстан

Б. Асыллов

Утверждена приказом
Генерального Прокурора
Республики Казахстан
от «__» _____ 2022 года
№ ____

ИНСТРУКЦИЯ **об организации досудебного расследования в органах прокуратуры** **уголовных дел о пытках**

1. Общие положения

1. Настоящая Инструкция регламентирует организацию в органах прокуратуры досудебного расследования дел о пытках.
2. Досудебное расследование осуществляется в соответствии и порядке, установленном Уголовно-процессуальным кодексом (далее – УПК).
3. В ходе расследования рекомендуется знать и применять в практике расследования и документирования Стамбульский протокол¹.
4. Основополагающими принципами расследования пыток являются его компетентность, беспристрастность, независимость, быстрота и тщательность (п.74 Стамбульского протокола).
5. Цель расследования – установление фактов, касающихся случаев применения пыток, выявление лиц, применивших пытки и тех, кто несет ответственность за такие случаи, привлечение виновных к ответственности (уголовной и дисциплинарной), установление причин и условий, приведших к такому преступлению, а также принятие мер по восстановлению нарушенных прав граждан, выплате жертвам пыток компенсаций, предусмотренных законодательством.

2. Организация досудебного расследования

6. Прокурор, получивший заявление (сообщение) о пытках либо установивший факт применения пыток, незамедлительно производит его регистрацию в Единый реестр досудебных расследований (далее – ЕРДР) с одновременным проведением неотложных следственных действий в соответствии с требованиями части 2 статьи 179 УПК.

Обязанность регистрации заявления (сообщения) о пытках, о которых было заявлено в судебном заседании, возлагается на прокурора, участвующего в суде.

¹ Руководство по эффективному расследованию и документированию пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания. Серия публикаций по вопросам профессиональной подготовки №8/издание 1, 2004г. и издание 2, 2022г.

По сообщениям о пытках в местах лишения свободы (следственные изоляторы, исправительные учреждения) регистрация в ЕРДР возлагается на прокуроров, осуществляющих надзор за исполнением судебных приговоров.

Ответственность за своевременность регистрации прокурором заявления (сообщения), а также оперативность и полноту проведения неотложных следственных действий возлагается на его непосредственного руководителя.

7. В случае поступления в военные либо транспортные прокуратуры сообщения о пытках, совершенных в расположениях воинских частей и учреждений либо военнослужащими или сотрудниками линейных отделов полиции, и при их значительной отдаленности, военный или транспортный прокурор уведомляют (устно по телефону или письменно) об этом соответствующего территориального прокурора. После чего выезжает на место совершения преступления.

Получив такое уведомление, территориальный прокурор выезжает на место совершения пыток и организывает проведение неотложных следственных действий до прибытия сотрудников военной либо транспортной прокуратуры.

О выезде на место происшествия уведомляется вышестоящая прокуратура.

8. Неотложные следственные действия, предусмотренные частью 2 статьи 179 УПК, а именно осмотр, обыск, выемки, освидетельствования, задержания и допросы подозреваемых, потерпевших и свидетелей и другие следственные действия проводят прокуроры, на поднадзорной территории которых совершены пытки.

9. После регистрации в ЕРДР, а также в ходе производства неотложных следственных действий руководитель органа прокуратуры либо начальник Службы досудебного расследования (далее – СДР) определяет прокурора, который осуществляет дальнейшее досудебное расследование.

10. Прокурором, которому поручено дальнейшее досудебное расследование, выносится постановление о принятии дела к своему производству.

11. После принятия дела к производству составляется план расследования, который утверждается руководителем органа прокуратуры либо начальником СДР.

12. Все следственные действия при необходимости проводятся с применением научно-технических средств (видео-, фотофиксации).

3. Неотложные следственные действия

3.1. Осмотр места происшествия.

13. Осмотр места происшествия производится в соответствии с требованиями статей 219-221 УПК. В обязательном порядке производится фото и видеофиксация следственного действия.

Для осмотра места происшествия рекомендуется привлекать специалистов, обладающих специальными познаниями, в том числе специалистов уполномоченного подразделения правоохранительного органа.

14. Перед началом осмотра места происшествия, при наличии возможности, в целях эффективного обнаружения и выявления следов преступления, выяснения обстановки происшествия и установления обстоятельств, имеющих значение для дела, устно опрашивается заявитель, предполагаемый потерпевший об обстоятельствах применения пыток (место, время, способ применения пыток и другие вопросы). В обязательном порядке выясняется вопрос о возможности и желании потерпевшего участвовать в осмотре места совершения пыток.

Если потерпевший по своему физическому и психологическому состоянию может участвовать в осмотре места происшествия и изъявляет желание, осмотр производится с его участием.

15. При этом в соответствии с частью 12 статьи 220 УПК проводится осмотр живого лица. При наличии повреждений на одежде либо других следов применения пыток, они изымаются, упаковываются и опечатываются, каждая вещь отдельно. Проведение данного следственного действия отражается в протоколе осмотра места происшествия.

16. В ходе осмотра места происшествия фиксируется:

обстановка места происшествия;

расположение мебели и других предметов в помещении, где применялись пытки;

наличие видеокамер в помещении или видеорегистраторов у сотрудников правоохранительных, специальных органов и военнослужащих, административных учреждений, а также уличных камер видеонаблюдения;

следы преступления (установить и изъять кровь, слюну и т.д.);

17. Если местом применения пыток является помещение, по окончании осмотра они опечатываются для возможного дополнительного или повторного осмотра и пресечения попытки уничтожения доказательств.

18. Обнаруженные предполагаемые либо указанные потерпевшим орудия применения пыток (спецсредства, наручники, пакеты и т.д.) изымаются с отражением об этом в протоколе осмотра места происшествия. Изъятые предметы упаковываются каждый отдельно и опечатываются.

3.2. Выемка предметов и документов, имеющих доказательственное значение

19. При установлении в ходе осмотра места происшествия наличия в помещениях видеокамер либо видеорегистраторов у сотрудников:

осуществляется осмотр записей с камер видеонаблюдения и видеорегистраторов;

при невозможности осмотреть видеозаписи производится выемка носителей с видеозаписями (жесткий диск) либо сам видеорегистратор.

20. Установив, что видеозаписи удалены либо было вмешательство в их работу и записи не сохранились, произвести выемки серверов камер видеонаблюдения (коммутаторов, жестких дисков и других накопителей), для последующего назначения по ним технико-криминалистической экспертизы (с целью установления признаков удаления файлов (записей) и возможности их восстановления).

При производстве осмотра, выемки видеозаписей, носителей видеозаписей в случае необходимости привлекаются специалисты в сфере информационных технологий.

21. Для решения вопроса о назначении биологической и криминалистической экспертиз устанавливается и изымается одежда, в которой находились лица, подвергшиеся пыткам и их совершившие. В ходе производства выемки максимально принимаются меры по сохранению микрочастиц на изымаемой одежде. Все изъятые вещи упаковываются отдельно, опечатываются.

22. При совершении пыток в помещении органа уголовного преследования, производится выемка журнала регистрации посетителей здания, осмотр содержащихся в нем сведений, в том числе сведений по форме 1-Д (журнал учета посетителей) в информационной системе автоматизированного рабочего места ЕРДР.

23. С целью установления местонахождения потерпевшего и подозреваемого в момент совершения преступления в необходимых случаях производится выемка сведений с сотовых операторов о детализации телефонных переговоров.

24. В исключительных случаях, в целях предотвращения сокрытия следов преступления (добровольно не выдаются предметы либо документы, не обеспечивается доступ в закрытые помещения и есть угроза, что интересующие следствие предметы, документы могут быть утеряны или уничтожены) производится обыск без санкции суда, в порядке, предусмотренном частью 3 статьи 254 УПК с дальнейшим обращением к следственному судье.

3.3 Освидетельствование

25. При установлении осмотром у потерпевшего телесных повреждений и отдаленности судебно-медицинского учреждения от места происшествия проводится его освидетельствование в порядке статьи 223 УПК с участием врача либо другого специалиста в области медицины по утвержденной приказом Министра здравоохранения РК от 3 августа 2022 г. форме учетной и отчетной документации по документированию телесных повреждений и (или) психологического воздействия в результате жестокого обращения (разработана на основе Стамбульского протокола). Результаты освидетельствования отражаются в протоколе. Телесные повреждения описываются подробно и фиксируются на фото и видеокамеру.

26. Освидетельствование также может быть проведено в случаях, указанных в части 1 статьи 223 УПК.

3.4. Назначение судебно-медицинской экспертизы

27. Назначение судебно-медицинской экспертизы на наличие телесных повреждений является обязательным и осуществляется незамедлительно независимо от того, сколько времени прошло с момента применения пыток.

28. Экспертиза назначается в соответствии с требованиями статей 271-275 УПК.

Примерный перечень вопросов для судебно-медицинской экспертизы прилагается (Приложение №1).

3.5. Допрос потерпевшего

29. Место для производства допроса потерпевшего с целью обеспечения конфиденциальности должно быть вне поля зрения и слышимости сотрудников правоохранительных или других органов, участвующих в применении пыток. Допросы, как правило, проводятся в комнате, в которой потерпевший чувствует себя в безопасности и желательно в месте, в котором потерпевший будет чувствовать себя психологически и физически комфортно.

30. Перед началом допроса потерпевшему разъясняется важность его показаний для правильного разрешения дела (осуществляется заверение о принятии всех необходимых процессуальных мер для всесторонней и полной проверки всех обстоятельств дела).

31. Допрос производится с соблюдением требований статьей 209, 210, 212, 214 УПК.

32. Допрос потерпевшего обязательно проводится (рекомендации Стамбульского протокола) с применением видеосъемки.

33. При допросе потерпевшему дается возможность в полном объеме пояснить все обстоятельства совершения пыток (не перебивая), после чего задаются уточняющие вопросы. Наводящие вопросы недопустимы.

При этом, в ходе допроса подробно и детально выясняются:

дата и время (если затрудняется назвать, то приблизительное время) применения пыток, длительность их применения;

как применялись пытки (если физические – в какие части тела, как, чем наносились повреждения, причинялась ли боль и другие физические страдания; если психологические – в чем они выражались, каких действиях);

сколько человек применяли пытки, действия каждого из них. При этом выясняются описание каждого, кто применял пытки либо находился рядом при применении к нему пыток, описание одежды, имеющихся у них шрамов, родимых пятен, татуировок, их роста, веса (пострадавший может описать рост и сложение применявших пытки по сравнению с собой), языка, на котором они говорили, акцента, имен, в том числе используемых прозвищ, и

любых других особенностей их физиологическое состояние (алкогольное или наркотическое опьянение);

имелся ли среди них лидер и лица, выступающие против применения пыток (в целях установления лица, которое будет сотрудничать со следствием и представит данные остальных);

содержание того, что говорили пострадавшему или о чем его спрашивали;

какие телесные повреждения получены в ходе пыток, а также какие могли остаться следы применения пыток в помещении, где они совершались;

описание предметов и орудий, которые использовались при применении пыток;

о возможности установления лица по голосу и манере разговора;

предложить потерпевшему составить схему места применения пыток, кто, где находился.

Если пытки применялись в нескольких местах и неоднократно, отдельно собираются сведения по каждому месту пыток.

Показания вносятся в протокол допроса, потерпевшему дается возможность прочитать и внести уточнения либо поправки в протокол допроса, если таковые имеются.

Примерный перечень вопросов, подлежащих выяснению при допросе потерпевшего, прилагается (Приложение №2).

3.6. Принятие мер безопасности к участникам уголовного процесса

34. В случае получения или обнаружения данных об угрозе совершения в отношении потерпевшего, свидетелей насилия или иного запрещенного уголовным законом деяния принимаются меры безопасности, в соответствии со статьями 96, 97 УПК.

35. Если потерпевший либо свидетель находятся в изоляции от общества (задержанный в порядке статьи 128 УПК, арестованный, либо осужденный, содержащийся или отбывающий наказание в пенитенциарном или ином специализированном учреждении), принимаются меры по ограничению доступа к ним других лиц.

При необходимости принимаются меры по переводу такого лица в другое учреждение с аналогичными условиями содержания.

36. В целях обеспечения мер безопасности в рамках статьи 217 УПК, рекомендуется ходатайствовать о допросе потерпевшего следственным судьей с депонированием таких показаний.

37. Подозреваемых, причастных к пыткам, в соответствии с требованиями ст. 158 УПК, рекомендуется отстранить от любой должности, дающей контроль или власть, прямую или косвенную, в отношении заявителей, потерпевших, свидетелей и их семей, а также лиц, проводящих расследование (пункт 95 Стамбульского протокола).

38. Для исключения давления подозреваемого, обвиняемого на потерпевшего, в рамках главы 18 УПК РК, рекомендуется применить к этому лицу соответствующую меру пресечения.

4. Последующие следственные действия

39. Дальнейшее расследование строится на основании тщательного планирования проведения следственных действий. Ранее составленный план расследования необходимо скорректировать с учетом полученных данных при неотложных следственных действиях.

40. Для проведения каждого следственного действия составляется перечень вопросов, необходимых для выяснения.

4.1. Назначение психологической экспертизы

41. В соответствии с рекомендациями Стамбульского протокола (глава VI) по каждому случаю применения пыток назначается и проводится психологическая экспертиза и оценка психологического состояния предполагаемой жертвы пыток. Первоначальное психологическое состояние потерпевшего фиксируется при осмотре предполагаемого потерпевшего врачами первичной медицинской помощи (см. 25 выше).

42. Психологическая экспертиза назначается после проведения необходимых следственных действий и сбора данных о психологическом портрете потерпевшего до применения к нему пыток, в день применения пыток и в последующие дни.

Примерный перечень вопросов для психологической экспертизы прилагается (Приложение №3).

43. В соответствии с подпунктом 5 пункта 1 статьи 23 Закона РК «О судебно-экспертной деятельности» эксперт вправе по согласованию с органом (лицом), назначившим судебную экспертизу, давать в пределах своей компетенции заключение по выявленным в ходе судебно-экспертного исследования обстоятельствам, имеющим значение для дела, выходящим за пределы вопросов, содержащихся в постановлении о назначении судебной экспертизы.

4.2. Назначение дополнительных видов экспертиз

44. Наряду с судебно-медицинской и судебно-психологической экспертизой может возникнуть необходимость назначения других видов экспертиз.

45. В зависимости от собранных доказательств, их достаточности назначаются: молекулярно-генетическая, трассологическая, портретная, видеофонографическая, психолого-психиатрическая, психолого-филологическая, почерковедческая и другие экспертизы.

4.3. Оpozнание

46. Оpozнание лица либо предмета потерпевшим, свидетелем или подозреваемым проводится с учетом требований статей 229, 230 УПК.

47. Оpozнание лица потерпевшим либо свидетелем проводится в том случае, если они могут опознать лицо (лиц), пытавшее потерпевшего или находившихся рядом при применении к потерпевшему пыток.

48. В случае установления подозреваемого (-ых) и его (их) фактического присутствия (не скрывается, не находится в розыске либо по другим причинам подозреваемый не может быть доставлен на данное следственное действие) он (они) предъявляются опознающему.

По фотографии опознание проводится только при невозможности предъявления лица для опознания.

4.4. Проверка и уточнение показаний на месте

49. Проверка и уточнение показаний на месте проводится в соответствии с требованиями статьи 257 УПК. Данное следственное действие очень важное и имеет большое доказательное значение, особенно при отсутствии видеозаписей и очевидцев применения пыток.

50. Хронология событий, роль каждого лица, применявшего пытки, по возможности воспроизводится детально.

51. Выяснению подлежат не только место, способ и время пыток, но и какие изменения произошли в помещении, где производились пытки (чтобы скрыть следы преступления делался ремонт в помещении, где производили пытки).

52. Если в ходе следственного действия лицо, чьи показания проверяются, укажет на предметы и вещи, которые не были обнаружены и изъяты в ходе осмотра места происшествия, то они изымаются по правилам, предусмотренным статьёй 220 УПК. При этом процесс изъятия отражается в этом же протоколе следственного действия (проверки и уточнения показаний на месте).

53. Если пыткам подвергалось несколько лиц, то проверка показаний на месте проводится с каждым из них отдельно, в отсутствии других потерпевших.

54. В случае дачи подозреваемым признательных показаний в совершении пыток, проводится проверка и уточнение показаний на месте. Предварительно истребуется согласие подозреваемого на проведение данного следственного действия в присутствии его адвоката.

4.5. Допрос свидетеля, имеющего право на защиту

55. Лицо, на которого заявитель в заявлении указывает как на совершившее пытки, допрашивается в качестве свидетелей, имеющих право на защиту, в соответствии с требованиями статьи 214-1 УПК.

56. Следственные действия со свидетелем, имеющим право на защиту, по его ходатайству проводятся в присутствии адвоката.

4.6. Допрос свидетелей

57. Допрос свидетелей осуществляется в соответствии с требованиями статей 208-216 УПК.

58. В качестве свидетеля подлежит допросу любое лицо, которому могут быть известны обстоятельства, имеющие значение для дела, за исключением лиц, указанных в части 2 статьи 78 УПК.

59. Свидетель, как и потерпевший, допрашиваются максимально подробно по всем обстоятельствам происшествия, которые ему известны.

При этом максимально подробно выясняются:

является ли он очевидцем данного преступления, когда и при каких обстоятельствах он стал его очевидцем;

если это стало ему известно от третьего лица, то как, когда и при каких обстоятельствах;

дату и время (в случае затруднения, то приблизительное время) применения пыток, длительность их применения;

обстоятельства совершения пыток (все подробности по аналогии с допросом потерпевшего).

4.7. Очные ставки

60. Очная ставка проводится в соответствии с требованиями статьи 218 УПК, в случае возникновения противоречий для выяснения причин этих противоречий.

61. Очная ставка проводится только между ранее допрошенными лицами.

62. Очная ставка проводится между потерпевшими и лицами, которые по его показаниям применяли пытки. Возможно проведение очной ставки и между другими участниками процесса, в случае возникновения противоречий в их показаниях.

4.8. Следственный эксперимент

63. Для проверки доводов потерпевшего, подозреваемого либо других участников уголовного процесса проводится следственный эксперимент (к примеру, проверке подлежит возможность услышать, о чем говорят, либо увидеть какие-либо действия с того места, на которое указывает допрашиваемый).

64. Следственный эксперимент проводится в соответствии с требованиями статьи 258 УПК.

5. Допрос подозреваемого лица

65. Допрос подозреваемого производится после тщательного анализа имеющихся материалов дела и подготовки и перечня вопросов, подлежащих выяснению.

Примерный перечень вопросов, подлежащих выяснению при допросе, прилагается (Приложение №4).

66. Перед началом допроса выясняется, признает ли он себя виновным полностью или частично, либо отрицает свою вину в совершении преступления.

67. Исходя из позиции подозреваемого выбирается тактика допроса.

68. При полном признании вины у подозреваемого выясняются обстоятельства совершенного преступления, его роль и участие в пытках, время и место совершенного преступления, цель применения пыток, участие в его совершении других лиц и другие обстоятельства, имеющие значение для дела.

69. При частичном признании вины выясняются те обстоятельства совершенного преступления, с которыми подозреваемый не согласен.

70. При частичном или полном отрицании вины подозреваемому предоставляется возможность свободного рассказа своей версии произошедших событий.

При полном отрицании вины подозреваемому предоставляется возможность подробно изложить свои пояснения по существу подозрения.

После этого подозреваемому задаются вопросы для установления обстоятельств, о которых умолчал подозреваемый либо дал ложные показания. При необходимости предъявляются доказательства, которые ставят под сомнение, либо опровергают его показания.

71. При наличии видеосъемки пыток, в случае полного или частичного отрицания вины, возможна демонстрация их подозреваемому (только после свободного рассказа). При этом подозреваемому предлагается объяснить содержание представленной на обозрение видеозаписи.

6. Негласные следственные действия (НСД)

72. НСД проводятся в случаях и порядке, предусмотренном главой 30 УПК и Правилами проведения НСД².

73. Информация, полученная в результате НСД, подлежит тщательному исследованию с дачей юридической оценки и возможности использования их в доказывании.

74. Если полученная информация недостаточна для использования в качестве доказательства виновности либо невиновности подозреваемого, то

² (утверждены совместным приказом Министерства внутренних дел от 12.12.2014г. №892, Министерства финансов от 12.12.2014г. №565, Председателя Агентства по делам государственной службы и противодействия коррупции от 12.12.2014г. №62, Начальника Службы государственной охраны от 15.12.2014г. №146, Председателя Комитета национальной безопасности от 18.12.2014г. №416)

она подлежит проверке путем проведения дополнительных следственных мероприятий.

7. Исследование и оценка доказательств

75. Собранные по делу доказательства, в соответствии со статьей 124 УПК, подлежат всестороннему и объективному исследованию. Проводится анализ законности получения доказательств, их сопоставимости друг с другом, необходимости собирания дополнительных доказательств.

76. Каждое добытое доказательство оценивается с точки зрения относимости, допустимости, достоверности, а все собранные доказательства в совокупности достаточности для разрешения уголовного дела и принятия законного процессуального решения.

77. Оценка доказательства производится в соответствии с требованиями статьи 125 УПК.

78. Если доказательство вызывает сомнение в достоверности и допустимости, то оно признается недопустимым и не может использоваться в качестве доказательства. Любые сомнения трактуются в пользу подозреваемого.

8. Заключительные положения

79. В ходе досудебного расследования принимаются все меры к установлению обстоятельств, способствовавших совершению уголовного правонарушения, с внесением представления в соответствии со статьёй 200 УПК.

В представлении указывается на устранение причин и условий, способствовавших правонарушению, предложения по улучшению организации работы органа, где оно было совершено, а при необходимости инициирования внесения изменений в действующее законодательство.

В представлении также ставится вопрос об ответственности руководителей за совершение подчиненным сотрудником пыток (выполнение требований ст. 80 Закона «О правоохранительной службе»).

80. В ходе расследования дается оценка действиям должностных лиц, не принимавших участие в пытках, но допустивших их применение либо не принявших мер по оказанию своевременной медицинской помощи (непосредственные руководители сотрудников, применявших пытки, дежурный офицер дежурной части, сотрудники изолятора временного содержания, медицинские работники).

Установив в действиях указанных лиц, признаки уголовного правонарушения, прокурор регистрирует его в ЕРДР и инициирует принятие в свое производство, в порядке статьи 193 УПК, либо направляет по подследственности в установленные статьей 186 УПК сроки.

При установлении признаков дисциплинарного проступка выделяет соответствующие материалы и направляет их для проведения служебного расследования и принятия мер дисциплинарного характера.

81. Потерпевшему разъясняется право на получение компенсации в порядке, установленном Законом «О Фонде компенсации потерпевшим».

82. Заявление потерпевшего о назначении ему компенсации, рассматривается в сроки, установленные частью 2 статьи 8 Закона «О Фонде компенсации потерпевшим». О принятом решении информируется заявитель.

83. Персональная ответственность за качество расследования, законности и объективности принимаемых процессуальных решений возлагается на руководителя органа прокуратуры.

Приложение №1

примерный перечень вопросов для судебно-медицинской экспертизы

1. Имеются ли на теле потерпевшего какие-либо телесные повреждения?
2. Если да, то какова степень их тяжести, механизм их образования, давность их причинения и локализация?
3. Каковы свойства предмета причинившего повреждение?
4. Возможно ли причинение повреждений конкретным предметом? Если да, то каким?
5. Возможно ли причинение повреждений предметом (орудием) представленным на экспертизу?
6. Каково было взаиморасположение потерпевшего и подозреваемого в момент причинения повреждения?
7. Возможно ли причинение потерпевшему телесных повреждений при обстоятельствах, указанных им в протоколе допроса?
8. Могло ли быть причинено данное повреждение потерпевшим самому себе либо при падении с высоты собственного роста?
9. Является ли повреждение лица, имеющееся у пострадавшего, неизгладимым (обязательный вопрос в случае локализации повреждения на лице)?
10. Какова вероятность («высокая», «средняя», «низкая», «отсутствует») того, что имеющиеся телесные повреждения повлекут инвалидность или связаны с наступившей инвалидностью потерпевшего?
11. Согласуются ли установленные физические и психологические данные о состоянии потерпевшего с сообщением об имевшем место применении пыток?

Примечание:

1. В постановлении о назначении экспертизы указать, чтобы при производстве экспертизы эксперт обязательно использовал Руководство по эффективному расследованию и документированию пыток и других жестоких, бесчеловечных или унижающих достоинство видов обращения и наказания (Стамбульский протокол), а также применил фото и видеофиксацию телесных повреждений и приложил их к заключению.

2. В случае имеющейся заполненной Электронной формы фиксации следов телесных повреждений и психотравм на основе принципов Стамбульского протокола (далее – «Форма учетной документации»), утвержденной дополнением к приказу Министра здравоохранения 30.10.2010 № ҚР ДСМ-174/2020 (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200028685>) на оценку

эксперта выносятся те же вопросы, (см. выше), но относительно задокументированных в Форме учетной документации телесных повреждений потерпевшего. Эксперту направляется заполненная форма или направляется ссылка с Damumed).

Приложение №2

примерный перечень вопросов для допроса потерпевшего
(предполагаемой жертвы пыток)

1. При каких обстоятельствах были получены имеющиеся у вас телесные повреждения?
2. В случае, если заявляемые пытки были получены в помещении правоохранительных органов:
 - 1) Расскажите об обстоятельствах вашего фактического задержания (кто производил, сколько человек, как они (если) представились, сможете ли опознать; кто был свидетелем вашего фактического задержания)?
 - 2) Расскажите об обстоятельствах вашего доставления (маршрут, продолжительность, кто производил доставку, сможет ли опознать, транспортное средство)? Применялось ли при доставлении какое-либо насилие либо высказывались угрозы, если да, то в чём оно проявилось?
 - 3) Было ли ваше доставление зарегистрировано в Книге учета доставленных?
 - 4) Куда вас отвели по доставлении (сможет ли показать на месте)?
3. Когда и где применялись пытки (если пытки применялись в нескольких местах и различными предполагаемыми виновными (или группами виновных) сведения собираются отдельно по каждому месту применения пыток)? По возможности составить схему места применения пыток.
4. При каких обстоятельствах и каким образом применялись пытки, в том числе угрозы, домогательства, оскорбления? Как долго они продолжались? Сколько раз (количество эпизодов) и на протяжении скольких дней применялась пытки, продолжительность каждого эпизода?
5. С чем вы связываете применение к вам пыток и почему?
6. В случае если пытки применялись для получения информации, сопровождалась ли пытки словами? Если да, то какими именно? Что при этом требовали (содержание того, что говорили пострадавшему или о чем его спрашивали)? Дословно, о чем говорилось во время «допроса», какие высказывались оскорбления личности и т. д. О чем говорили между собой те, кто применял пытки?
7. Кто при этом присутствовал (фамилии, должности)? Может ли описать каждого присутствовавшего при применении к нему пыток (возраст, рост, телосложение, цвет волос, цвет глаз, форма носа, бровей, губ, ушей, вид зубов и т.д., наличие на лице, руках характерных примет: шрамов, родимых пятен,

татуировок)? Знал ли он их ранее? Роль каждого присутствовавшего при применении пыток? Кто, по его мнению, руководил среди них?

8. На каком языке общались лица, применявшие пытки, был ли акцент, называли ли имена, как обращались друг к другу (имена, прозвища)?

9. Каким образом применялось физическое или психологическое давление? Высказывались ли какие-либо словесные угрозы (какие именно), угрожали ли использованием каких-либо предметов (например подручных средств)? Дословно, о чем говорилось во время допроса, какие высказывались оскорбления личности и т. д. О чем говорили между собой те, кто применял пытки?

10. Если наносились телесные повреждения, как и чем наносились удары, какие применялись для этого предметы, орудия (подробно описать каждое орудие пыток)?

11. Какие телесные повреждения получены? Причина появления телесных повреждений?

12. В результате или в ходе применения пыток, угроз, психологического воздействия возникало ли расстройство психологического здоровья (страх, депрессия, паническая атака, потеря памяти и т.д.), как долго оно продолжалось? Проходил ли по этому поводу лечение в медицинских учреждениях?

13. Подвергались ли вы сексуальному насилию, в чем оно выразилось?

14. Подписывали ли вы какие-либо документы, если да то какие? Каково их содержание?

15. Рассказывал ли кому-либо о применении незаконного воздействия и при каких обстоятельствах? Кому именно?

16. Почему сразу не обратился с заявлением в правоохранительные органы? (если обратился через определенное время после применения к нему пыток).

17. В каких мерах безопасности вы нуждаетесь?

18. Требовали ли вы предоставления адвоката/защитника?

19. Приходилось ли раздеваться и менять одежду? Забрали ли с собой сотрудники учреждения снятые с него какие-либо предметы одежды, какие именно, где они сейчас находятся?

20. Есть ли свидетели применения пыток? При каких обстоятельствах они стали свидетелями? Их данные?

21. В каком состоянии находился после применения пыток? Каково было самочувствие? Мог ли самостоятельно передвигаться? Оказывалась ли ему какая-либо медицинская помощь? Кто её оказывал? Как долго сохранялись телесные повреждения?

22. Были за задокументированы следы телесных повреждений? Если да, то кем и когда?

23. Принимались ли сотрудниками, применившими пытки либо другими сотрудниками, меры/действия по сокрытию следов преступления? Если да, то какие?

24. Какие ещё может привести доказательства, совершения в отношении него преступления (описание любых других соответствующих доказательств, таких как любые записи предполагаемых пыток, или событий, предшествовавших им или последовавших за ними, а также наличие документов, таких как заявление, подписанное под угрозой применения пыток или жестокого обращения)?

Приложение №4

примерный перечень вопросов, подлежащих выяснению при допросе подозреваемого

1. Место работы, должность, каковы его функциональные обязанности? Выполнял ли он при этом свои функциональные обязанности или участвовал в деле по своей инициативе либо на основании распоряжения вышестоящего руководителя

2. Знал ли ранее пострадавшего, если да с какого времени знаком и в каких отношениях находится?

3. Применял ли к пострадавшему неправомерное воздействие, высказывал ли к тому какие-то требования?

4. Контактировал ли он с потерпевшим в период, указанный в заявлении о пытках, если да, то при каких обстоятельствах, имелись ли у него правовые основания для встречи с потерпевшим?

5. Где находился и что делал в тот период времени, когда к потерпевшему применялись пытки (*выяснить пошаговые действия в указанный день*)?

6. Если полностью признает применение пыток для выяснения всех обстоятельств совершенного преступления:

6.1. Время и место совершения пыток, длительность их применения, в чем выразилось применение пыток (избивал, угрожал, либо каким-то другим способом воздействовал на потерпевшего)?

6.2. С какой целью применялись пытки?

6.3. Кто вместе с ним применял пытки, роль каждого участника (пошагово), какие он совершал действия при применении пыток?

6.4. Какие для пыток применялись предметы либо оружие?

6.5. На какие части тела пытаемого применялось воздействие, оставались ли при этом телесные повреждения, какие?

6.6. Какие применялись меры для сокрытия следов преступления?

7. Если отрицает участие в пытках:

7.1. Имеются ли у потерпевшего причины для его оговора?

7.2. Кто может подтвердить, что он не осуществлял в отношении потерпевшего пыток, в каких личных, служебных и иных отношениях он находится с этим лицом?

7.3. Известно ли ему кто применял в отношении потерпевшего пытки?

7.4. Как может объяснить происхождение у потерпевшего телесных повреждений (при их наличии у потерпевшего)?

7.5. Что может пояснить по представленной ему на обозрение видеозаписи совершения пыток к потерпевшему?

8. При частичном признании вины:

8.1. Какие действия совершенные в отношении потерпевшего признает?

8.2. С чем не согласен, как может пояснить нахождение в месте совершения преступления?

8.3. Что может пояснить по представленной ему на обозрение видеозаписи совершения пыток к потерпевшему?

9. Допускались ли со стороны потерпевшего какие-либо противоправные действия, составлялись ли им по данному факту служебные документы?

10. Имели ли место ранее жалобы на применение им пыток результаты рассмотрения данных жалоб?